

„LICEENI ARDELENI ÎN TRANZIȚIE”

GABRIELA NEAGU

Cartea *Liceeni ardeleni în tranziție* coordonată de Valér Veres (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2000) are la bază o anchetă sociologică realizată în cadrul unui proiect sprijinit de Fundația pentru o Societate Deschisă din România și Fundația *King Baudouin* din Belgia. Principalul scop al cărții este acela de a studia impactul procesului de schimbare caracteristic perioadei contemporane asupra tinerilor din România, din perspectivă interetnică. Ancheta a fost realizată pe un eșantion reprezentativ pentru populația din liceele din Transilvania (836 persoane, cu o marjă de eroare de 3% la un nivel de probabilitate de 0,05). Reprezentativitatea a fost realizată prin eșantioane separate în funcție de limba de predare: 432 elevi din clasele cu predare în limba română și 404 elevi din clasele cu predare în limba maghiară. Metoda de eșantionare este cea multistadială aleatoare, straturile de eșantionare fiind școala, profilul claselor și anul de studiu. Unitățile de eșantionare sunt clasele din școlile selectate. Primul capitol al cărții conține informații suplimentare despre eșantion: *structura pe sexe a eșantionului* (români – 38% băieți, 62% fete; maghiari – 37% băieți, 63% fete), *mediul de proveniență* (români – 83% mediul urban, 17% mediul rural; maghiari – 76% mediul urban, 24% mediul rural), *nivelul de școlarizare al tatălui* (români – 80% studii cel puțin medii, 42% studii superioare; maghiari – 62,5% studii cel puțin medii, 26,5% studii superioare).

O completare la precizările făcute de autori în legătură cu aceste ultime date referitoare la eșantion ar fi aceea că nu numai calitatea mai slabă a învățământului din mediul rural face ca în multe licee din țară, în special liceele de elită precum cele din care a fost selectat eșantionul pentru studiului de față, să întâlnim o sub-reprezentare a elevilor din mediul rural, ci și posibilitățile financiare limitate necesare elevilor de gimnaziu continuării studiilor. De asemenea, trebuie amintit că politica educațională restrictivă de până în 1989, inexistența unor alternative reale (aspecte subliniate și în acest volum), toate acestea erau la fel pe întreg teritoriul României, de efectele lor „beneficiind” toată populația țării, indiferent de naționalitate.

Conținutul celor șapte capitole ale cărții permite gruparea acestora pe două teme principale: *cultura politică* (capitolele 1, 2, 3, 4, 6), *profile atitudinale ale tinerilor din Transilvania* (capitolele 5 și 7).

În cadrul primei teme sunt analizate elemente care definesc cultura politică a unei populații: identitate națională și civică, atitudini față de principalele instituții ale statului, participare politică, conflict și toleranță politică. Realizarea profilurilor

atitudinale ale tinerilor transilvăneni s-a făcut pe baza identificării orientărilor valorice ale tinerilor, a strategiilor de viitor, a gradului de inserție socială etc.

Cel mai important aspect în formarea unei culturi politice îl reprezintă procesul de socializare. Din datele prezentate de autorii lucrării se observă că atât în cazul liceenilor români, cât și al celor maghiari, principalul factor de socializare îl reprezintă *familia* (cu un nivel de importanță diferit pentru cele două subșantioane). Familia îl pregătește și îl sensibilizează pe tânăr la ceea ce îi vor spune mai târziu școala, mass-media, biserica, partidele politice etc. Este cunoscut faptul că autonomia viitorului cetățean ca și convingerile sale își au rădăcinile în mediul social și în atmosfera în care începe să se dezvolte. Rolul și importanța familiei în procesul de socializare se regăsește în atitudinile liceenilor față de instituțiile statului, conflict interetnic, participare politică, modelul identitar predominant:

– în cazul liceenilor maghiari *predomină modelul identitar cultural*. Ei au o atitudine semnificativ negativă față de instituțiile statului, comparativ cu colegii lor români; sunt convinși de existența unui conflict interetnic, nivelul cunoștințelor de cultură politică nu determină o atitudine tolerantă vizavi de majoritate;

– pentru liceenii români, *modelul identitar caracteristic este cel civic*, sau de stat. Atitudinile față de instituțiile statului înregistrează un nivel înalt de apreciere (toate procentele sunt peste 60%), ei fiind de asemenea convinși de existența unui conflict interetnic ca și tinerii maghiari, dar nivelul cunoștințelor politice ridicat conduce la atitudini tolerante vizavi de minorități, deci și la convingerea că, indiferent de natura conflictului, pot fi identificate soluții de rezolvare.

Participarea la vot este cea mai importantă formă de participare politică. Și în acest caz regăsim influența familiei: atitudinile tinerilor sunt conforme cu cele ale părinților. Tinerii maghiari se vor orienta spre UDMR, cel mai important reprezentant al intereselor minorității maghiare din România. În cazul liceenilor români, orientările sunt mult mai diferențiate (variabilele în funcție de care au fost analizate sunt: domiciliu stabil, nivelul educațional și profesional al părinților, consum mediatic etc.). În această situație, o comparație între cele două subșantioane privind relația toleranță politică – participare politică nu este relevantă.

Transformările care au avut loc la nivelul societății românești după 1989 au influențat în mod evident și derularea drumului în viață al indivizilor. Numeroase lucrări din sociologie, și nu numai, s-au orientat spre studiul efectelor schimbării asupra opțiunii tinerilor din România. Două capitole ale lucrării de față se înscriu, din punctul de vedere al tematicii, în această categorie de studii. Elementul de specificitate al acestora constă în introducerea unei perspective interetnice. Analiza datelor cercetării a condus la următoarele concluzii:

– debutul societății postmoderne din România coincide cu căderea regimului totalitar și are ca principale caracteristici descentralizarea instituțională, împărțirea centrelor puterii, creșterea consumului mediatic și a industriei de consum,

schimbări în ierarhia valorilor și creșterea numărului de alternative pentru întreaga populație a țării, dar în special pentru tineri;

- perioada de tinerețe în România se caracterizează prin tradiționalism și este văzută mai puțin ca una de experimentare a diverselor modalități de realizare profesională sau de altă natură;

- tinerii, în special băieții, care provin din familii caracterizate printr-o situație materială mai bună, cu domiciliul stabil în mediul urban au șanse mult mai mari de a amâna angajarea, căsătoria, asumarea rolului de părinte;

- instituțiile de învățământ din România și-au accentuat rolul de factori de reproducere socială;

- valorile care înregistrează adeziune maximă din partea tinerilor români și maghiari sunt: armonia interioară, libertatea, siguranța familială, prietenia adevărată;

- tipul ideal al unui tânăr din România se caracterizează printr-o slabă integrare în societatea civilă, centrare pe viața personală, lipsa participării politice, percepție negativă asupra relațiilor sociale, o valorizare puternică a prieteniei, dragostei și familiei.

Elementul etnic introdus de către autori se dovedește nesemnificativ, ceea ce demonstrează că tinerii, indiferent de naționalitate, se raportează la aceleași valori, au strategii de viitor identice, sunt mai receptivi la schimbările care caracterizează societatea românească actuală, comparativ cu generațiile mai în vârstă.

Lucrarea de față se dovedește de interes pentru sociologie prin complexitatea tematicii abordate și a perspectivei din care o analizează: perspectiva interetnică. De asemenea, trebuie reținut faptul că eșantionul care stă la baza acestei cercetări este alcătuit din tineri care formează un grup distinct al populației de aceeași vârstă: elevi cu un nivel de educație ridicat, aparținând unor licee de elită din Transilvania. Am subliniat acest aspect pentru că din rândul acestor tineri aflați în momentul de față în plin proces de formare se va selecta elita socială, culturală, economică, politică a societății românești de mai târziu. Rezultatele cercetării prezentate în acest studiu pun în evidență un aspect foarte important: în cei doisprezece ani de schimbări nu au intervenit modificări majore în comportamentul social al tinerilor, influența modelelor tradiționale fiind încă foarte puternică. Aceasta este încă o dovadă a faptului că schimbările la nivelul comportamentului și al mentalității societății este un proces dificil și de durată.